

CRNA GORA

Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Broj:

Podgorica, 28. maj 2024. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioritetnih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2025. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioritetnih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekucjoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritetne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritetna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivrede i ruralni razvoj
☐ zaštita lica s invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ Nauka	☐ zaštita potrošača
☒ pomoć starijim licima	☐ Umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ Kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): _____		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2025. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritete probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija.

Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Starije osobe u Crnoj Gori zaslužuju dostojanstven život, a to zahtijeva stvaranje adekvatnih uslova koji bi unaprijedili kvalitet života ove populacije i omogućili aktivno starenje. Podrška i zaštita starije populacije ne bazira se samo na oblast socijalne zaštite već i na druge oblasti državnog sistema, a naročito oblasti zdravstvene zaštite (s akcentom na obezbjeđivanje njege i očuvanja mobilnosti i zdravlja starijih) i penzijsko-invalidskog osiguranja. Zbog sve kompleksnijih promjena u starosti, izraženija je i potreba za uvođenjem integrisanih socijalnih usluga, kako bi se na što kvalitetniji način odgovorilo na potrebe ovih korisnika.

Starenje kao proces je neophodno sagledati kao aktivno, produktivno, zdravo i pozitivno. Pristupima starenju i starosti se promovisu potencijali starijih i podstiču se da vode kvalitetan život, kao i da doprinose društvu u mjeri svojih mogućnosti i potreba.

Zaštita starijih lica u Crnoj Gori i njihova prava su obuhvaćena Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti. Pored prava na materijalna davanja, Zakon prepoznaje i usluge, konkretno, usluge za podršku za život u zajednici, savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge, usluge smještaja, neodložne intervencije i druge usluge.

Ključni problem starije populacije u Crnoj Gori je nedostatak ili nedovoljna razvijenost integrisanih socijalnih usluga, njihova nedovoljna zastupljenost, kao i nedovoljno razvijen pristup za podršku starijima.

Crna Gora spada u evropske zemlje s visokim indeksom starenja. Prema statističkim podacima MONSTA-a: grupa lica s preko 60 godina starosti u 1953. godini iznosila je 10,42% ukupnog stanovništva, u 1991. godini iznosila je 12,78%, a 2003. godine taj procenat iznosio je 16,67%, što ukazuje na trend rasta stope udjela starijih u ukupnoj populaciji. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2011. godine u Crnoj Gori živi 620.029 stanovnika, od čega je 18,3% starijih građana preko 65 godina, što potvrđuje tendenciju starenja stanovništva u Crnoj Gori. Podaci o starosnoj strukturi crnogorskih opština pokazuju da postoje dvije grupe opština u kojima je udio stanovništva starijeg od 65 godina visok i daleko viši od državnog nivoa. U prvu grupu izrazio starih opština prema procentu građana starijih od 65 godina spadaju četiri opštine sjevernog regiona: Plužine (29%), Šavnik (27,5%), Žabljak (26,3%) i Pljevlja (24,5%). U posebno teškom položaju je opština Pljevlja, koja je i najveća opština s organizacionim i finansijskim teškoćama. U drugoj grupi opština s visokim procentom starijih građana iznad republičkog prosjeka nalaze se opštine: Andrijevica, Kolašin, Cetinje, Herceg Novi i Kotor, u kojima je udio starijih građana preko 65 godina oko 22%. Opštine s posebno visokim udjelom starijih građana preko 75 godina starosti su Pljevlja, Plužine, Šavnik i Žabljak. Na sjeveru zemlje je najizraženije starenje stanovništva i najveći je procenat zastupljenosti starijih građana. Navedeni podaci o starosnoj strukturi opština upućuju na obavezu većeg razvijanja pristupa za podršku starijima, posebno usluga u sistemu socijalne zaštite namijenjene starijim licima.

U okviru sveobuhvatne brige o građanima Crne Gore, država kao članica Ujedinjenih Nacija i Savjeta Evrope, ima obavezu da sprovodi i u praksi implementira normative i standarde utvrđene u brojnim međunarodnim dokumentima. Vlada Crne Gore usvojila je razvojni pristup starenju populacije kroz uvođenje pitanja starijih ljudi u nacionalne i internacionalne razvojne politike i politike u svim sektorima, međugeneracijski životni pristup koji ističe pravičnost i društveno uključivanje grupe starijih građana u svim oblastima života, i socijalnu integraciju starijih građana radi održavanja i unapređivanja njihovog kvaliteta života. Osnovni pravac djelovanja je izgradnja institucija i mehanizama socijalne integracije koji svim građanima Crne Gore omogućava da u potpunosti ostvare svoja prava i obaveze na ravnopravnoj osnovi s drugima, bez obzira na različitost. Vlada Crne Gore dosljedno je usmjerena na razvoj društva u skladu s konceptom socijalne kohezije. Pristup starijim i starijim licima u Crnoj Gori u skladu je sa suštinskim načelima socijalne kohezije i drugim preporukama navedenih dokumenata. Socijalna zaštita starijih lica usmjerena je na omogućavanje starijim osobama da ostanu aktivni članovi društva koliko god je to moguće, da slobodno biraju svoj stil života i da vode nezavisan život u svom domu i prirodnom okruženju koliko god je to moguće, kao i na poštovanje privatnosti i obezbjeđivanje učešća u uslovima života starijih lica u instituciji socijalne zaštite. Da bi socijalna zaštita uspješno odgovorila potrebama starijih korisnika u skladu s ratifikovanim međunarodnim dokumentima i konceptom socijalne kohezije neophodno je postojanje harmoničnih nacionalnih propisa koji čine osnov njihove primjene.¹

Analiza Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu iz 2019. godine² pokazuje da postoji značajna razlika u procjeni prihvatljivosti oblika smještaja između starijih korisnika u odnosu na vrstu usluge koju koriste. Veliki procenat (91.2%) starijih korisnika, smještenih u ustanove za smještaj odraslih lica s invaliditetom i starijih lica, su procijenili smještaj u ustanovu kao najprihvatljiviji oblik smještaja, dok ne postoji velika razlika između korisnika pomoć u kući i dnevnog boravka u procjeni prihvatljivosti oblika smještaja.

Istraživanje³ koje je sproveo Crveni krst Crne Gore u 2022. godini, pokazalo je da je usluge podrške za život u zajednici imalo priliku da koristi svega 0,3% ispitanika. Ovo istraživanje je pokazalo i da je zanemarljiv broj građana, koji ne mogu samostalno da obavljaju svakodnevne aktivnosti, koristi usluge u zajednici, u vidu dnevnih boravaka. Uzrok ovakvih okolnosti je, prije svega nestabilno finansiranje pružanja usluge. Takođe, teritorijalna rasprostranjenost organizacija koje pružaju ovu uslugu uzrokuje fizičku nedostupnost mnogim potencijalnim korisnicima.

U istraživanju CEED Consulting-a iz 2022. godine, konstatovano je da uravo zapostavljena lica s intelektualnim smetnjama, koja žive izolovano, bez podrške, prema mišljenju socijalnih radnika predstavljaju najugroženiju grupu starijih. Te osobe kad treba da ostvare neko pravo ili da jednostavno odu na ljekarski pregled, nemaju potrebnu podršku. Sličnog stava su i predstavnici Crvenog krsta Crne Gore koji iz svog iskustva potvrđuju da se, pogotovo u ruralnim područjima, srijeću s pojedincima koji su u stariju potrebu, ispunjavaju sve uslove da dobiju određenu podršku, ali zbog svog stanja (često izazvanog intelektualnim smetnjama, demencijom) nijesu dovoljno informisani ili nijesu sposobni da prikupe potrebnu dokumentaciju i prijave se za

¹ <https://www.gov.me/clanak/bniga-o-starima>

² Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, *Analiza potreba i potencijalnih resursa za razvoj usluge porodični smještaj za starije*, 2019, dostupno na: <https://www.zsdzcg.me/biblioteka/analize-i-istrazivanja>

³ Babović M, Veljković T, Dakić B, *Pristup uslugama dugotrajne njege u Crnoj Gori*, Crveni krst Crne Gore, 2022, str. 39 i 52, dostupno na: <https://dkcg.me/predstavljena-studija-pristup-uslugama-dugotrajne-njege-u-crnoj-gori/>

određeno davanje/uslugu iz domena socijalne zaštite. Ovo je jedna od korisničkih grupa koja prioritarno poziva na pružanje integrisane usluge koja će uključiti zdravstvenu zaštitu i negu.⁴

Publikacija Zastupljenost diskriminacije starije populacije i percepcija starenja u Crnoj Gori⁵ iz 2022. godine, a koja je napisana na osnovu sprovedenog istraživanja, navodi kao najčešće probleme starijih učesnika: usamljenost, siromaštvo, zdravstvene probleme i poteškoće u zdravstvenom sistemu. Kao problemi još se pominju: nedostatak poštovanja od strane mlađih, problemi starijih koji su podstanari i nedostatak usluga/programa podrške u zajednici.

U izvještaju Evropske Komisije o napretku Crne Gore za 2023. godinu⁶ navodi se da u oblasti nejednakosti u oblasti zdravstva, ranjive grupe, a naročito starija lica koja žive u udaljenim ruralnim područjima se suočavaju s poteškoćama da dođu do objekata zdravstvene njege. Takođe, nedostatak pristupačnih objekata zdravstvene njege, odgovarajuće opreme i posebnih zdravstvenih usluga i dalje su razlog za brigu kada su u pitanju osoba s invaliditetom, što uključuje i stariju populaciju. Izveštaj takođe navodi na nije bilo napretka u procesu deinstucionalizacije i prelaska na usluge koje se pružaju na nivou porodice i zajednice.

Rezultati ankete **“Razumijevanje kompleksnosti i raznolikosti potreba starijih osoba u našim zajednicama” NVO Crnogorska Iskra iz 2024. godine⁷,** pokazali su da 45% ispitanika starijih od 65 godina, izražava potrebu za medicinskom negom, 70% negovatelja izjavilo je da su medicinska nega i zdravstvena podrška ključne potrebe starijih osoba, dok 55% pružaoca usluga prepoznaje medicinsku negu kao prioritarnu potrebu starijih osoba. Zatim, 30% starijih od 65 godina, izrazio je potrebu za socijalnom podrškom, 80% negovatelja smatra da je socijalna podrška važna za starije osobe, dok 65% osoba koje pruža usluge prepoznaje potrebu za socijalnom podrškom kod starijih osoba. Pored toga, 25% starijih od 65 godina izjavilo je da imaju poteškoća u pristupu javnim uslugama i transport, 60% negovatelja ističe važnost pristupa javnim uslugama i transportu za starije osobe, 50% osoba smatra da je pristup javnim uslugama i transportu važan faktor u zadovoljavanju potreba starijih osoba. Takođe, 35% starijih od 65 godina, izrazio je interesovanje za aktivno učešće u zajednici, 55% negovatelja podržava ideju o aktivnom učešću starijih osoba u zajednici, dok 70% osoba koje pruža usluge prepoznaje važnost aktivnog učešća starijih osoba u zajednici.

⁴ CEED Consulting, Okvir za pružanje usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite i proces deinstucionalizacije - Nedostajuće usluge za starija lica i osobe s invaliditetom, UNDP, Podgorica, 2022, str. 29, dostupno na: [Okvir za pružanje usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite i proces deinstucionalizacije - spreads.pdf](https://www.ceed.org/okvir-za-pruzanje-usluga-iz-oblasti-socijalne-i-djecje-zastite-i-proces-deinstucionalizacije-spreads.pdf) (undp.org)

⁵ Šofranac J, Zastupljenost diskriminacije starije populacije i percepcija starenja u Crnoj Gori, Crveni krst Crne Gore, 2022, str. 71, dostupno na: <https://ekcg.me/wp-content/uploads/2023/11/Report-on-the-research.pdf>

⁶ Commission staff working document, Montenegro 2023 Report, Brisel, 2023, str. 100, dostupno na: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2023-en>
⁷ NVO Crnogorska Iskra, Rezultati ankete “Razumijevanje kompleksnosti i raznolikosti potreba starijih osoba u našim zajednicama”, 2024, dostupno na: https://iskra.org.me/images/Biblioteka/PDF/Anketa_Razumijevanje_kompleksnosti_i_raznolikosti_potreba_starijih_osoba_u_nasim_zajednicama.pdf

*Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period 2018-2022*⁸, još uvijek je posljednji strateški dokument koji je donijet u ovoj oblasti. Ova Strategija u najvećoj mjeri promovise koncept integriranih socijalnih usluga.

Potrebe korisnika pokazuju da odrasla i starija lica imaju sve veću potrebu za uslugom pomoć u kući, posebno u ruralnim područjima koja može da se obezbjeđuje u zajednicama u kojima žive, od različitih pružalaca usluga. Ustanove koje se bave smještanjem odraslih i starijih lica nijesu ono što bi zadovoljilo potrebe svih starijih lica. Za mnoge pripadnike ove populacije je privatnije da ostanu u svom domaćinstvu i u svom okruženju uz nečiju podršku ili pomoć, jer im na taj način život postaje funkcionalniji. U vezi s naprijed navedenim od ključnog značaja je unapređenje usluga za starija lica koje sprovode licencirani pružaoci usluga.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza potreba i potencijalnih resursa za razvoj usluge porodični smještaj za starije, 2019. 2. Pristup uslugama dugotrajne njege u Crnoj Gori, 2022. 3. Istraživanje Okvir za pružanje usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite i proces deinstucionalizacije - Nedostajūće usluge za starija lica i osobe s invaliditetom 4. Zastupljenost diskriminacije starije populacije i percepcija starenja u Crnoj Gori, 2022. 5. Commission staff working document, Montenegro 2023 Report, 2023. 6. Rezultati ankete "Razumijevanje kompleksnosti i raznolikosti potreba starijih osoba u našim zajednicama", 2024. 7. Vlada Crne Gore, Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period 2018-2022 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, , dostupno na: https://www.zsdczcg.me/biblioteka/analize-i-istrazivanja 2. Crveni krst Crne Gore, dostupno na: https://ckcg.me/predstavljena-studija-pristup-uslugama-dugotrajne-njege-u-cmnoj-gori/ 3. CEED Consulting, dostupno na: https://ckcg.me/wp-content/uploads/2023/11/Report-on-the-research.pdf (undp.org) 4. Crveni krst Crne Gore, dostupno na: https://ckcg.me/wp-content/uploads/2023/11/Report-on-the-research.pdf 5. Evropska Komisija, dostupno na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2023_en 6. NVO Crnogorska Iskra, dostupno na: Rezultati ankete.pptx (iskra.org.me) 7. Vlada Crne Gore, dostupno na: https://www.gov.me/dokumentar/5a3953b9-2d5f-43ab-b79e-c97454441c49

⁸ Vlada Crne Gore, Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period 2018-2022, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumentar/5a3953b9-2d5f-43ab-b79e-c97454441c49>

- a. Navedite ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi s identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period od 2018-2022. dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/5a3953b9-2d5f-43ab-b79e-c97454441c49 2. Integrirani program UN za Crnu Goru 2017-2021 - Okvir razvojne pomoći UN za Crnu Goru, Podgorica, 2016, dostupno na: Integrirani program Ujedinjenih nacija za Crnu Goru 2017-2021_0.pdf (un.org) 3. Izveštaj Evropske Komisije o napretku Crne Gore za 2023. godinu, dostupno na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2023_en 4. Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, dostupno na: https://www.gov.me/en/documents/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a 5. Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti 	<ol style="list-style-type: none"> 1. POSEBNI CILJ 1: Unaprijediti socijalnu odgovornost i integrativni pristup koji omogućava podsticanje socijalne inkluzije, povećanje kvaliteta života i korišćenje kapaciteta starijih za samostalan život. <i>Mjera 1.4.</i> Unaprijediti obezbjeđenje usluga socijalne zaštite starijih kroz podsticanje organizacija, preduzetnika, privrednih društava i fizičkih lica da pružaju usluge. <i>Mjera 1.5.</i> Razvijati volontizam POSEBNI CILJ 2: Unaprijediti usluge socijalne zaštite starijih. <i>Mjera 2.2.</i> Podsticati razvoj inovativnih usluga za starije. <i>Mjera 2.4.</i> Integriranje socijalno-zdravstvenih usluga za starije. POSEBNI CILJ 3: Unaprijediti sistem kvaliteta usluga za starije. <i>Mjera 3.3.</i> Obezbeđivati kontinuirane obuke 2. 2.3 Socijalna inkluzija 2.3.1 Glavni izazovi koji i dalje postoje u smislu socijalne inkluzije 2.3.2 Pregled glavnih oblasti rada 3. Poglavlje 19, Socijalna politika i zapošljavanje 4. Cilj 4. 1. Unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije; 4.1.2. Unapređenje zdravlja građana svih uzrasta i smanjenje nejednakosti u zdravlju; 4.1.3. Obezbeđivanje inkluzivnog i kvalitetnog obrazovanja i promovisanje mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve; 4.2.5. Stimulisanje zapošljivosti i socijalne inkluzije. Član IV. Usluge socijalne i dječje zaštite; Član 60 Vrste usluga, Član 62 Podrška za život u zajednici, Član 63 Savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge

- b. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljivije za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatora za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(1) podataka
<p>Licenciranje novih NVO koje će pružati usluge dnevnog boravka i pomoći u kući (narocito u ruralnim područjima) koje su neophodne za adekvatan i samostalan život i koje će doprinijeti povećanju društvene inkluzije starije populacije.</p> <p>Već licencirane NVO da pružaju usluge dnevnog boravka i pomoći u kući (narocito u ruralnim područjima) koje su neophodne za adekvatan i samostalniji život starije populacije.</p> <p>Pružanje inovativnih usluga za starija lica za koje nije potrebno posjedovanje licence, a koje mogu doprinijeti uvođenju kvalitetnih i raznovrsnijih usluga iz oblasti socijalne zaštite, što dalje doprinosi razvoju mreže usluga u zajednici koje podržavaju kvalitetan život starijih lica u njihovom prirodnom okruženju i smanjuju rizik od smještaja starijih u ustanove.</p> <p>Organizovanje raznih treninga, edukacija i obuka zaposlenima koji rade u sistemu socijalne zaštite starijih lica i zaposlenima kod pružaoaca usluga</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 3 nove licence nevladinih organizacija za pružanje usluga dnevnog boravka i pomoći u kući u 2025. godini, • Pružene usluge dnevnog boravka za najmanje 300 korisnika u 2025. godini, • Pružene usluge pomoći u kući za najmanje 180 korisnika u 2025. godini, • Najmanje 30% korisnika osobe s psihosocijalnim invaliditetom; • Najmanje 40% korisnika iz ruralnih područja; • Najmanje 2 nove inovativne usluge osmišljene u skladu s potrebama starije populacije; • Najmanje 200 korisnika koristilo inovativne usluge; • Najmanje 70 zaposlenih u CSR i drugim ustanovama SDZ pohadalo obuke u 2025. godini; 	<ul style="list-style-type: none"> • Kvartalni izvještaji projekata/programa nevladinih organizacija koji se dostavljaju Ministarstvu rada i socijalnog staranja, o svim aktivnostima u toku realizacije projekata, kao i njihova narativna i finansijska dokumentacija, • Neposredna komunikacija sa predstavnicima nevladinih organizacija radi boljeg uvida i kvalitetnijeg izvještavanja o svim aktivnostima i rezultatima projekata/programa, • Terenski monitoring nevladinim organizacijama koje realizuju projekte/programme u oblastima od javnog interesa iz nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja, • Prisustvo predstavnika Ministarstva različitim javnim događajima i radionicama koji spadaju u projektne aktivnosti nosilaca projekata,

<p>ovoj populaciji s ciljem njihovog kvalitetnijeg života.</p> <p>Organizovanje edukativno-kreativnih radionica za starija lica.</p> <p>Izrada novih programa obuke za stručne radnike i saradnike u vezi s temama koje se odnose na stariju populaciju.</p> <p>Sprovođenje rekreativno-okupacione aktivnosti za stariju populaciju s ciljem njihovog međusobnog povezivanja, kao i veće fizičke i mentalne kondicije.</p> <p>Sprovesti relevantno istraživanje u skladu s priznatom metodologijom o potrebama starije populacije u Crnoj Gori, kao jednu od projektnih aktivnosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Održano najmanje 15 edukativno-kreativnih radionica za starija lica. • Izrađen najmanje 1 novi akreditovan program obuke; • Održano najmanje 7 rekreativno-okupacionih aktivnosti. • Sporevedeno najmanje 1 istraživanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Medijske i druge promocije projektnih aktivnosti koje pružaju širu sliku za evaluaciju projekata. <p>Sve aktivnosti koje podržumijevaju monitoring i evaluaciju projekata služe kao baza za buduće definisanje prioriternih problema, željenog stanja, kako bi se podržali i finansirali projekti/programi nevladinih organizacija koje imaju kapacitete da se bave ovom izuzetno složenom i osjetljivom oblasti, a na taj način budžetska sredstva raspodijelila na kvalitetan i odgovoran način.</p>
---	--	--

2. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

a. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2025. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

<p>Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2025. godini</p> <p>Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period od 2018-2022</p>	<p>Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)</p>	<p>Nevladine organizacije realizaciji ovog cilja mogu doprinijeti obezbjeđivanjem kvalitetnih usluga iz oblasti socijalne zaštite za starija lica</p>
<p>POSEBNI CILJ 1: Unaprijediti socijalnu odgovornost i integrativni pristup koji omogućava podsticanje socijalne inkluzije, povećanje kvaliteta života i korišćenje kapaciteta starijih za samostalan život.</p>		

POSEBNI CILJ 2: Unaprijediti usluge socijalne zaštite starijih.

u što većem broju opština, naročito u ruralnim područjima. Takođe, dopinjeće i uključivanjem što većeg broja volontera.

Doprinos se ogleda u razvoju inovativnih usluga za starije kako bi se unaprijedio kompletn sistem socijalne i dječje zaštite i kako bi se doprinjelo podršci starima za život u njihovom porodičnom okruženju, te se smanjio rizik od smještaja u ustanove. Pored toga, doprinos se može ogledati i u integrisanju socijalno-zdravstvenih usluga za starije.

POSEBNI CILJ 3: Unaprijediti sistem kvaliteta usluga za starije.

Realizovanjem kontinuiranih obuka kako za populaciju starijih lica, tako i za stručne radnike i saradnike iz oblasti socijalne i dječje zaštite doprinosi se ostvarivanju strateškog cilja.

3. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

- a. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2025. godini u cilju doprinosu ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
"Osnazimo zrelo doba"	350.000 eura	

- b. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2025. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe

Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, pored ostalih, posebno štiti odrasla i stara lica s invaliditetom, kao i lica kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Glavni korisnici projekata, tj. direktna ciljna grupa, koja će se financirati putem javnog konkursa su starija lica, starija lica s invaliditetom i/ili starija lica kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite, i to u gradskom, prigradskom i seoskom području.

Indirektne ciljne grupe su porodice starijih osoba, ustanove socijalne i dječje zaštite, lokalne zajednice, kao i društvo u cjelini.

Očekivani broj direktnih korisnika koji će biti obuhvaćeni projektima nevladinih organizacija **je najmanje 480, a indirektnih najmanje 70.**

Uslugu dnevnog boravka obezbijediti za najmanje 300 starijih lica, starijih lica s invaliditetom i/ili starija lica kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Uslugu pomoći u kući obezbijediti za najmanje 180 starijih lica, starijih lica s invaliditetom i/ili starija lica kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Kako je i navedeno, pomenute grupe korisnika putem projekata mogu dobiti uslugu **dnevnog boravka** ili **pomoći u kući**, bez obzira na razlog zbog kojeg izabrana starija lica trebaju ove vrste usluga. Planira se odobravanje projekata koji će uticati na poboljšanje kvaliteta pružanja usluga starijoj populaciji, naročito u seoskim samostalnim domaćinstvima.

Usluga **"dnevni boravak"** za starija lica osmišljena je u cilju prevladavanja njihovih ključnih problema, a to su samoća, socijalna izolovanost, materijalna deprivacija, zdravstveni problem, itd. Prednost ovakve pomoći starijem licu, u odnosu na smještaj u domu je u tome da ostaje u krugu porodice i u poznatoj sredini - susjedstvu. Usluga dnevnog boravka obuhvata sljedeće aktivnosti: podršku u izgradnji i održavanju pozitivnih odnosa s okruženjem, organizovanje radno-okupacionih aktivnosti, razvijanje metoda rada koji ohrabruju učestvovanje korisnika u aktivnostima u zajednici, organizovanje slobodnog vremena u skladu s potrebama i interesovanjima korisnika, organizovanje prigodnih kulturno-zabavnih sadržaja u okviru dnevnog boravka, podrška socijalnoj inkluziji, razvoj vještina za prepoznavanje i rješavanje problema, razvoj komunikacionih vještina i razvoj vještina i znanja potrebnih za život u zajednici. Korisnicima se obezbjeđuje najmanje jedan obrok dnevno, sredstva za održavanje lične higijene i pomoć pri održavanju lične higijene, oblačenju i svlačenju. Aktivnosti koje puža ova usluga pokazale su se svrsishodnim i korisnim kroz dosadašnji rad o čemu govori zadovoljstvo korisnika, njihova zainteresovanost za kontinuirano korišćenje usluge, kao i broj novozainteresovanih korisnika. U kontekstu ove sektorske analize, korisnici usluge dnevnog boravka mogu biti odraslo i starije lice, odraslo i starije lice s invaliditetom, kao i odraslo i starije lice kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite. Potrebno je da se ova usluga za starija lica održi i unaprijedi u svim postojećim segmentima kako bi korisnici bili sigurni da na nju mogu računati u svakom trenutku, budući da im veoma znači u svakodnevnom životu.

Trenutno u Crnoj Gori je licencirano 12 dnevnih boravaka za odrasla i stara lica i odrasla i stara lica s invaliditetom, i to u: Nikšiću (4), Cetinju (1), Bijelom Polju (1), Pločivama (2), Kotoru (2), Bar (1) i Hercegovini (1).

Takođe, kroz projekat „Razvoj kapaciteta za pružanje usluga socijalne zaštite u Crnoj Gori“ koji Ministarstvo rada i socijalnog staranja sprovodi uz tehničku podršku UNDP-a, obezbeđuje se finansijska podrška za 8 dnevnih boravaka za odrasla i stara lica i odrasla i stara lica s invaliditetom i to u: Danilogradu (2), Mojkovcu (1), Plavu (1), Cetinju (1), Rožajama (1), Petnici (1) i Kolašinu (1).

Usluga **"pomoć u kući"** za stare obuhvata nabavku hrane, pomoć pri pripremi obroka i hranjenju, pomoć pri kretanju, pomoć pri održavanju lične higijene i higijene prostora, pomoć pri grijanju prostora, pomoć pri nabavi štampe i knjiga i plaćanju računa za električnu energiju, telefon, komunalije i sl, posredovanje u obezbeđivanju različitih vrsta usluga za održavanje stana i uređaja za domaćinstvo, nabavku lijekova i odvođenje na lekarske preglede i sl. U kontekstu ove sektorske analize, korisnici usluge dnevnog boravka mogu biti odraslo i starije lice, odraslo i starije lice s invaliditetom, kao i odraslo i starije lice kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite. Ova usluga omogućava korisnicima da život nastave u svojoj porodici, u redovnom kućnom okruženju.
Ukupno za ovu uslugu je licencirano 8 pružalaca usluga.

c. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
"Osnazimo zrelo doba"	20

d. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa: "Osnazimo zrelo doba"	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 10.000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 25.000 EURA

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: **"Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredjeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa."**

4. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

- a. Navesti na koji način je u skladu s važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovale u konsultacijama

5. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

- a. Navesti broj službenika/lca i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/lca zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/lca zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programam nevladinih organizacija
"Osnajimo zrelo doba"	3	Milica Mardokić Sekulović Mirela Murić Kaluđerović Mersiha Hasanbegović

Ovjera ministarke:

Naida Nišić
Ime i prezime

 Potpis